

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Вавриша Андрія Валентиновича
«Запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук
зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Злочини проти власності у сфері будівництва вирізняються підвищеною суспільною небезпекою, оскільки посягають на суспільні відносини, що виникають в економічній сфері та підривають авторитет держави, оскільки остання, не у повній мірі здатна гарантувати повноцінну безпеку об'єктів власності у сфері будівництва. Саме тому захист економічних інтересів України від злочинних посягань, в тому числі проти власності у сфері будівництва є першочерговим завданням правоохоронних органів, оскільки захищена та прогресивна економіка є запорукою стабільного розвитку держави, підвищення рівня життя громадян та зміцнення міжнародного авторитету України.

Дослідження проблем запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва потребує з'ясування, що собою являє сфера будівництва загалом, які процеси вона охоплює, та які злочини проти власності вчинені в межах досліджуваної галузі можна до неї відносити?

Проблематика запобігання злочинів проти власності у сфері будівництва досліджувалася і раніше, в теорії кримінології традиційно вивчається у розрізі двох категорій: праці, присвячені питанням запобігання злочинам у сфері

ВРСДЗ НАВС	
Вх. №	2737
"15"	06
кількість аркушів:	20
осн. док.	9
додаток	—

економіки; праці, що розкривають основи запобігання злочинам у сфері будівництва.

Дану категорію автор запропонував умовно розділити на два підвиди. Перший включає праці, що стосуються загальних засад запобігання злочинам у сфері будівництва, приміром, пов'язаних з недоброякісним будівництвом, особливістю кваліфікації, кримінально-правовими та кримінологічними аспектами господарських злочинів. Другий, що охоплює роботи, присвчені дослідженню окремих видів злочинів проти власності у сфері будівництва.

Так, серед усього масиву наукових напрацювань, варто виділити три групи: наукові праці, присвячені питанням самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва; наукові праці, присвячені питанням попередження та розслідування різного роду шахрайства у сфері будівництва; наукові праці, присвячені питанням протидії та запобігання різного роду розкрадань у сфері будівництва.

Слід зауважити, що наукові розвідки з означеної тематики характеризуються наявністю значного масиву наукового матеріалу, у якому розкрито лише окремі аспекти запобігання злочинам проти власності у різноманітних галузях господарської діяльності. При цьому, переважна більшість праць обмежується розробкою заходів запобігання окремим злочинам проти власності. Крім того, чимало праць базуються на положеннях застарілого вітчизняного або зарубіжного законодавства.

Водночас, з окресленої проблематики не було проведено жодної комплексної розробки проблем кримінологічної характеристики злочинів проти власності у сфері будівництва та запобігання їм.

Отже, визнаючи безумовну наукову цінність робіт, пов'язаних із досліджуваною проблематикою слід підкреслити, що на сьогодні без відповіді залишаються питання щодо стану, структури, динаміки, латентності злочинів проти власності у сфері будівництва, відсутні ґрунтовні напрацювання щодо кримінологічної характеристики потерпілих, особи злочинця, а також причин і

умов цих суспільно-небезпечних діянь, на основі яких повинна бути побудована стратегія і тактика запобігання злочинам досліджуваної категорії.

Однак доречність і своєчасність наскрізного та комплексного дослідження щодо запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва пояснюються не лише показаною необхідністю систематизувати, узагальнити і критично оцінити накопичені теоретичні знання, а й потребою вирішити злободенні питання, щодо удосконалення таким запобіганням шляхом формулювання концептуального бачення загальносоціальних заходів запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва; визначення місця недержавних суб'єктів сектору безпеки в механізмі запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва; виокремлення напрямів взаємодії правоохоронних органів та недержавних суб'єктів сектору безпеки в запобіганні злочинам досліджуваної категорії.

Комплексна розробка проблем кримінологічної характеристики злочинів у сфері будівництва та запобігання ним, дасть можливість реалізації на загальнодержавному та відомчому (міжвідомчому) рівнях комплексу кримінально-правових та кримінологічних заходів з метою аналізу кримінологічної ситуації, що характеризує ринок будівельних послуг, виявлення та усунення детермінант, які сприяють учиненню правопорушень, викриття осіб (злочинних груп), які вчиняють злочини, припинення злочинних дій на стадіях підготовки або замаху, а також відвернення (мінімізації) їх негативних наслідків (відшкодування збитків, відновлення прав) для громадян, суспільства й держави.

Адже від того на скільки вдало дисертант зміг сформулювати концептуальне бачення загальносоціальних заходів запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва, виокремити напрями взаємодії правоохоронних органів та недержавних суб'єктів сектору безпеки, в запобіганні цим злочинам, значною мірою залежить застосування на практиці спеціально-кримінологічних заходів, спрямованих на удосконалення запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва.

Достовірність та обґрунтованість переважної більшості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, веденням коректної полеміки, використанням методів пізнання, вдало підібраних з урахуванням предмета дисертаційного дослідження, продуманою логікою викладення матеріалу, яка дозволила автору виконати поставлені перед собою завдання. При написанні роботи здобувач опрацювала великий (всього 400 джерел) масив юридичної літератури, причому не лише з кримінології, а й кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, кримінально-виконавчого права, загальної теорії права.

У своїх міркуваннях дисертант постійно спирається на надбання кримінально-правової доктрини – як вітчизняної (сучасної, радянської і дореволюційної), так і зарубіжної, творчо їх розвиваючи.

Широко (але не на шкоду кримінологічному аналізу) використані здобутки таких сфер знань людини, як філософія, логіка, соціологія, філологія, і це варто визнати однією з позитивних особливостей джерельної бази рецензованої праці.

Дисертантом опрацьовані дані вивчення 269 кримінальних проваджень (за ст. 185, 190, 191, 197–1 КК України); використані результати власного узагальнення анкетування 289 слідчих Національної поліції (з усіх регіонів України, за виключенням окупованих територій Криму та Донбасу) та 265 працівників служб безпеки недержавних будівельних компаній; офіційні звіти й аналітичні довідки Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Державної судової адміністрації України, Державної аудиторської служби України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державної архітектурно-будівельної інспекції України. Доречними є посилання на наукові видання зарубіжних країн з діяльністю будівельних компаній і правоохоронних органів у Литві, Німеччині, США, Польщі й Туреччині.

Ознайомлення з дисертацією дозволяє зробити висновок про те, що А. В. Вавриш є сумлінним науковцем, який вміє логічно викладати та аналізувати

теоретичний, практичний і законодавчий матеріал, формулювати виважені та узагальнені висновки, застосовувати різноманітні методи наукового пізнання.

Не можна не відзначити по-справжньому науковий стиль, в якому написано роботу А. В. Вавриша. Текст дисертації гарно структурований. Ретельно продумана послідовність викладення вельми непростого матеріалу сприяє його опрацюванню і засвоєнню. Дисертація справляє позитивне враження й через те, що здобувач не оминає питання, які є спірними в доктрині, чітко висловлює і докладно аргументує авторську позицію, доводячи розгляд дискусійних питань до логічного завершення.

Визначаючи **наукову новизну** дисертаційного дослідження А. В. Вавриша, слід погодитись з тим, що представлена дисертація є «першим у вітчизняній науці кримінології комплексним і системним монографічним дослідженням концептуальних проблем запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва». Наскрізний, розгорнутий і поглиблений аналіз зазначеної проблематики, здійснений у дисертації, дозволив автору сформулювати низку нових або таких, що містять значну частку новизни, положень, які висуваються на захист і загалом вдало структуровані відповідно до встановлених вимог.

Вважаю, що є досить аргументованими та обґрунтованими, у зв'язку з чим заслуговують на підтримку положення наукової новизни щодо:

типології осіб (за стійкістю корисливої мотивації, видом учинених злочинів, відношенням до об'єкта будівництва), які причетні до вчинення злочинів проти власності у сфері будівництва; охарактеризовано ознаки цих суб'єктів, а також розкрито особливості злочинних об'єднань, що функціонують у сфері будівництва з урахуванням їх поділу на випадкові (ситуативні) та заздалегідь організовані;

напрямів удосконалення форм і методів запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва шляхом створення єдиної системи забезпечення безпеки та охорони об'єктів будівництва державними і недержавними суб'єктами; запровадження окремих видів страхування, інформаційних ресурсів; застосування сучасних методик перевірки репутації суб'єктів, які беруть участь у процесі

будівництва; використання новітніх засобів охорони території об'єктів будівництва й маркування майна;

підходів до визначення основних напрямів запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва, зокрема: активізація оперативно-розшукової діяльності з метою отримання інформації про злочини, що готуються, та про осіб, які їх планують, а також створення загальнодержавної інформаційно-довідкової бази стосовно осіб, причетних до вчинення злочинів у сфері будівництва;

форм взаємодії підрозділів Національної поліції України, органів Державної фіскальної служби України, державного архітектурно-будівельного контролю, нотаріусів, суб'єктів недержавного сектору безпеки та громадськості щодо запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва.

У роботі наводиться й чимало інших положень та ідей, що заслуговують на увагу та підпримку.

Практичне значення одержаних результатів у науково-дослідній, законотворчій, правозастосовній діяльності та навчальному процесі достатньою мірою висвітлене в дисертації, частково підтверджується актами впровадження і сумнівів не викликає. Зокрема, засвоєння положень цієї роботи може бути дуже корисним для тих фахівців, які займаються розробленням й удосконаленням відомих нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва.

Водночас дисертаційне дослідження А. В. Вавриша, як будь-яка посправжньому творча праця, не позбавлене **окремих дискусійних положень**, тому загальна позитивна оцінка дисертації не виключає зауважень і побажань, які носять рекомендаційний характер і, сподіваюсь, будуть використані автором у подальших наукових дослідженнях.

1. У роботі зазначається, що сучасний стан правового регулювання запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва характеризується певною недосконалістю нормативно-правових актів усіх рівнів, відсутністю офіційно визнаної концепції розвитку законодавства, що стосується організації і функціонування системи боротьби зі злочинністю, роз'єднаністю суб'єктів,

невиправданим дублюванням окремих функцій, недостатнім рівнем взаємодії і координації їх діяльності. У зв'язку з чим, автором виокремлено напрями зменшення ризиків протиправних дій у сфері будівництва та підвищення рівня безпеки операцій з нерухомістю, але такий висновок передбачає формулювання пропозицій в частині вдосконалення певних кримінально-правових норм та відомчих нормативно-правових актів, що регламентує досліджувану проблематику. Також, було б доцільним автору запропонувати проект спільної міжвідомчої інструкції з питань взаємодії підрозділів Національної поліції України, органів Державної фіскальної служби України, державного архітектурно-будівельного контролю, так званої, запропонованої автором «будівельної поліції», нотаріусів, суб'єктів недержавного сектору безпеки та громадськості щодо запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва.

2. У дисертації пропонується створити спеціальний орган з протидії злочинності - «будівельну поліцію» та наділити даний орган достатньо широкими повноваженнями – від дотримання державних норм і стандартів під час виконання підготовчих будівельних робіт до здійснення заходів щодо запобігання протидії корупції та контролю за їх здійсненням в апараті Держархбудінспекції, її територіальних органах тощо. Отже, доцільно було б розробити проект структури будівельної поліції, водночас можна констатувати, що заявлена розробка законодавчого рівня такої кримінально-правової проблеми як можливість створення нової структури «будівельної поліції» не знайшла свого подальшого розвитку в даній роботі. Не менш важливу роль для завершення комплексного підходу дослідження автором окресленої проблематики мала б розробка пропозицій щодо проекту інструкції з організації діяльності «будівельної поліції», кваліфікаційних вимог щодо даних працівників та їх взаємодія з державними та недержавними суб'єктами безпеки у сфері будівництва.

3. Крім того, на мій погляд, дещо обмежено розглядати динаміку кримінальних правопорушень у сфері будівництва лише за два роки (2016–2017 р.р.). Варто було б проаналізувати більший період, хоча б за п'ять чи десять років.

4. Одним із завдань дослідження, автор ставить розкриття кримінологічних ознак осіб та організованих злочинних груп, які вчиняють злочини проти власності у сфері будівництва, але на сторінках даної роботи він приділяє більше уваги класифікації, типології, характеристиці осіб, натомість набагато менше уваги приділяється злочинним об'єднанням. Мабуть саме тому, набагато менше відображені організовані злочинні групи, які вчиняють злочини проти власності у сфері будівництва, що значно знижує їх значення щодо злочинної діяльності у цій сфері, а тому виникає необхідність більш розгорнутої їх характеристики.

5. Оскільки будівельний комплекс, як і вся економіка України, зазнає впливу різноманітних загроз, він потребує системи надійного захисту й забезпечення безпеки, значну роль у якій відведено недержавним суб'єктам. Не менш небезпечними є випадки коли охорона об'єкту взагалі не передбачена будь-якими нормативними документами та організовується з наявних чи найманих працівників, які у переважній більшості не є кваліфікованими фахівцями у галузі безпеки та охоронної діяльності. Тобто такі особи, не маючи абсолютно ніякої правової регламентації своєї діяльності, отримуючи «зарплату у конверті» фактично «наглядають» за об'єктом. Важко уявити, яким чином буде розвиватися ситуація та які можуть наступити наслідки, коли станеться не передбачувана чи не стандартна ситуація на будівництві. Саме тому дисертанту варто було б, більш детально розкрити питання щодо правової регламентації діяльності недержавних секторів безпеки, звернути увагу на можливість використання ними технічних засобів, спеціальних засобів та засобів індивідуального захисту.

Водночас, підсумовуючи свої міркування, відзначу, що своїм дисертаційним дослідженням А. В. Вавриш заклав потужний фундамент для дослідження актуальних кримінологічних проблем, пов'язаних із запобіганням злочинам проти власності у сфері будівництва. Саме тому, беззаперечно можна стверджувати, що подальший науковий аналіз цих проблем бути мати своє продовження.

Втім вищезгадані, як і деякі не згадані у відгуку міркування, зауваження, пропозиції, побажання, стосуються дискусійних питань та носять суто рекомендаційний характер і не впливають на *високий теоретичний рівень*

дисертації, не викликають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачем.

Положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, повно викладено у 19 наукових працях, з яких: 7 – це статті, опубліковані в наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук; 1 – стаття опублікована в науковому виданні іноземної держави; 10 – тези доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях, а також методичні рекомендації

Автореферат дисертації відображає зміст основних положень дисертації.

Отже, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їхнього викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає вимогам, які встановлені в п. 9 і п. 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

З огляду на викладене, вважаю, що дисертація А. В. Вавриша «Запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва» є завершеною кваліфікаційною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінології, а саме розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва.

Вважаю, що автор дисертації – Варвиш Андрій Валентинович на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент

начальник відділу організації наукової
роботи управління організаційного
забезпечення та планування

Національної академії прокуратури України,
кандидат юридичних наук, доцент

Н. В. Лісова

Підпис

Начальник відділу

документального забезпечення

20

року